

Nemzeti Fejlesztéspolitikai Fórum – 2011.

ÚMVP félidei („mid-term”) értékelés

Tapasztalatok az I-II. tengely
tekintetében

Saad Tamás
saad.tamas@aam.hu

Lajosmizse, 2011. június 14.

Bemutakozás röviden

- Az ÚMVP félidei értékelését a **HUNGARIKUM Konzorcium** végezte el:
- Konzorciumvezető: **MTA Regionális Kutatások Központja**
- Projektvezető: **AAM Tanácsadó Zrt.**
- Konzorciumi tagok:
  - **Szent István Egyetem;**
  - **MTA Ökológiai, Botanikai Kutató Intézet;**
  - **Env-in-Cent Kft.**

Kulcsszakértők:

- Magócs Krisztina (VÁTI);
- Dr. Kovács Katalin (MTA RKK);
- Dr. Skutai Julianna (SZIE);
- Dr. Árva László (ESSCA);
- Dr. Fertő Imre (MTA KTI);
- Dr. Horváth András (MTA ÖBKI);
- Dr. Podmaniczky László (SZIE);
- Dr. Pálvölgyi Tamás (Env-in-Cent Kft.);
- Dr. Szabó Zoltán (Corvinus);

- Projektvezető: AAM
- Minőségbiztosító a Minisztérium oldaláról:
Dr. Habuda Judit.

Az előadás tematikája

- 1. Az értékelés indokoltsága
- 2. Módszertani eszközök
- 3. Programszintű megállapítások
- 4. Tengely szintű megállapítások
  - I. tengely kiemelt intézkedései
  - II. tengely kiemelt intézkedése
- 5. Az értékelők javaslatairól

Az értékelés indokltsága

- 1. Az EMVA előírások teljesítése (1698/2005 EK rendelet):** a félidei értékelési jelentés benyújtása az előírt tartalommal 2010.12.31-ig;
- 2. A szakpolitikai döntésekhez információk feltárása,** javaslatok kidolgozása.

Módszertani eszközök

- **Kvantitatív elemzési módszerek:**
  - *Ökonometria (hatáselemzés):* jövedelmezőség, foglalkoztatás;
  - *Statisztikai elemzések (potenciál vizsgálat):* támogatottak jellemzése (üzemméret, cégméret), tervek jellemzése (foglalkoztatás), elégedettség mérés;
  - *Térinformatikai elemzések:* területi vizsgálatok, potenciálvizsgálatok;
- **Kvalitatív elemzései módszerek:**
  - Pl.: előírások elemzése;
  - Interjúk, esettanulmányok, fókuszcsoportok feldolgozása.

Módszertani eszközök – adatforrások

- IIER, e-monitoring projektadatok;
- IIER térképi adatbázisok;
- saját online kérdőív: 4531 db. II. tengely, 1099. db. III., IV. tengely, 89 HACs, 7 Nemzeti Park;
- 85 interjú az intézményrendszerben (VM, MVH, VKSZI, MNVH);
- 4 HACs esettanulmány;
- FADN adatbázis (AKI tesztüzemi rendszer);
- Magyarország Élőhelyeinek Térképi Adatbázisa (MÉTA);
- további egyedi adatszolgáltatások (VM, MVH, MGSZH).

Módszertani eszközök – vizsgált hatások

1. a mezőgazdaság versenyképességének, (jövedelmezőségének) növekedése (NHÉ);
  2. gazdasági növekedés;
  3. munkaerő termelékenység, foglalkoztatás, munkahelyteremtés ;
-
4. a vidéki életminőség javulása;
  5. elvándorlás;
-
6. a biológiai sokféleség csökkenésének visszafordítása;
  7. vízminőség javítása;
  8. hozzájárulás az éghajlatváltozás elleni küzdelemhez.

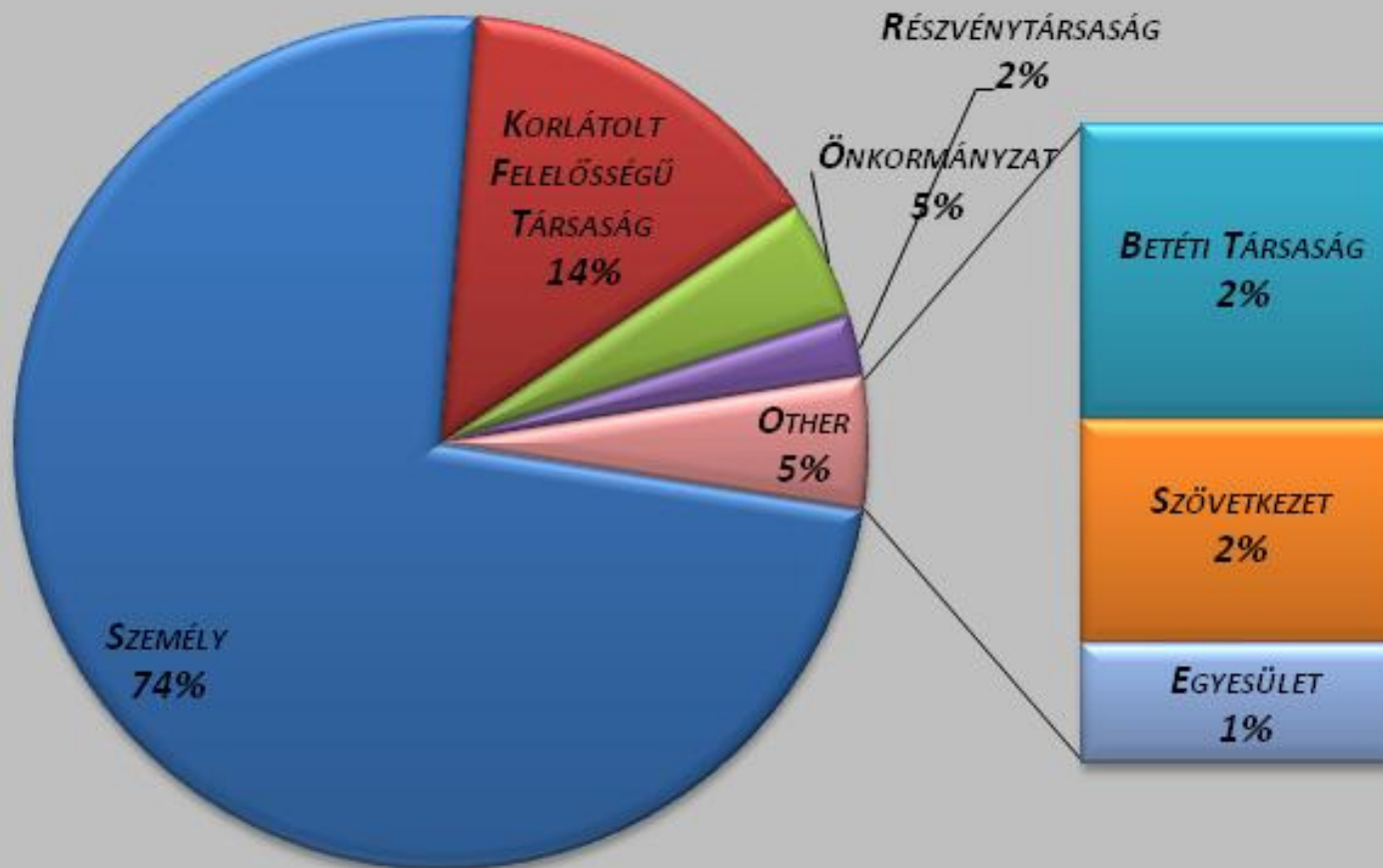

Programszintű megállapítások – 1.

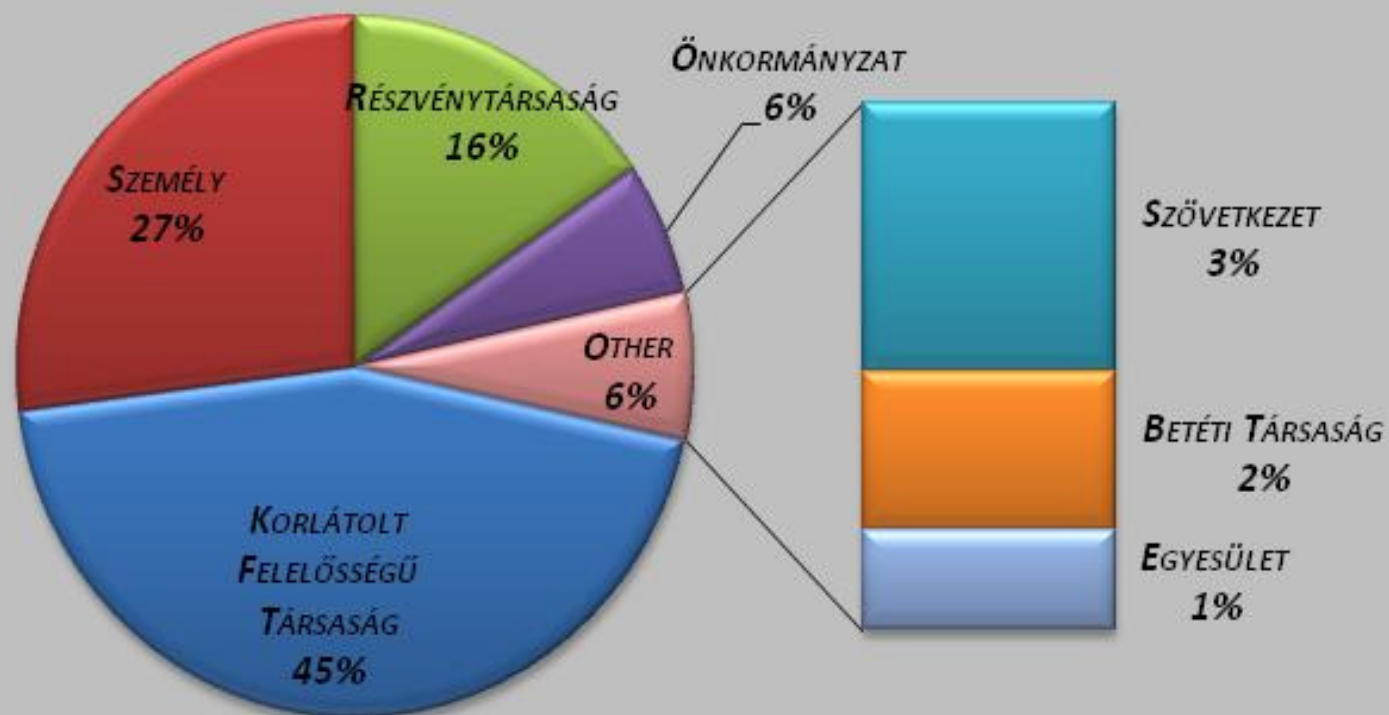
Programszintű megállapítások – 2.

JÓVÁHAGYOTT KÉRELMEK SZÁMÁNAK MEGOSZLÁSA CÉGFORMA SZERINT
PROGRAM SZINTEN

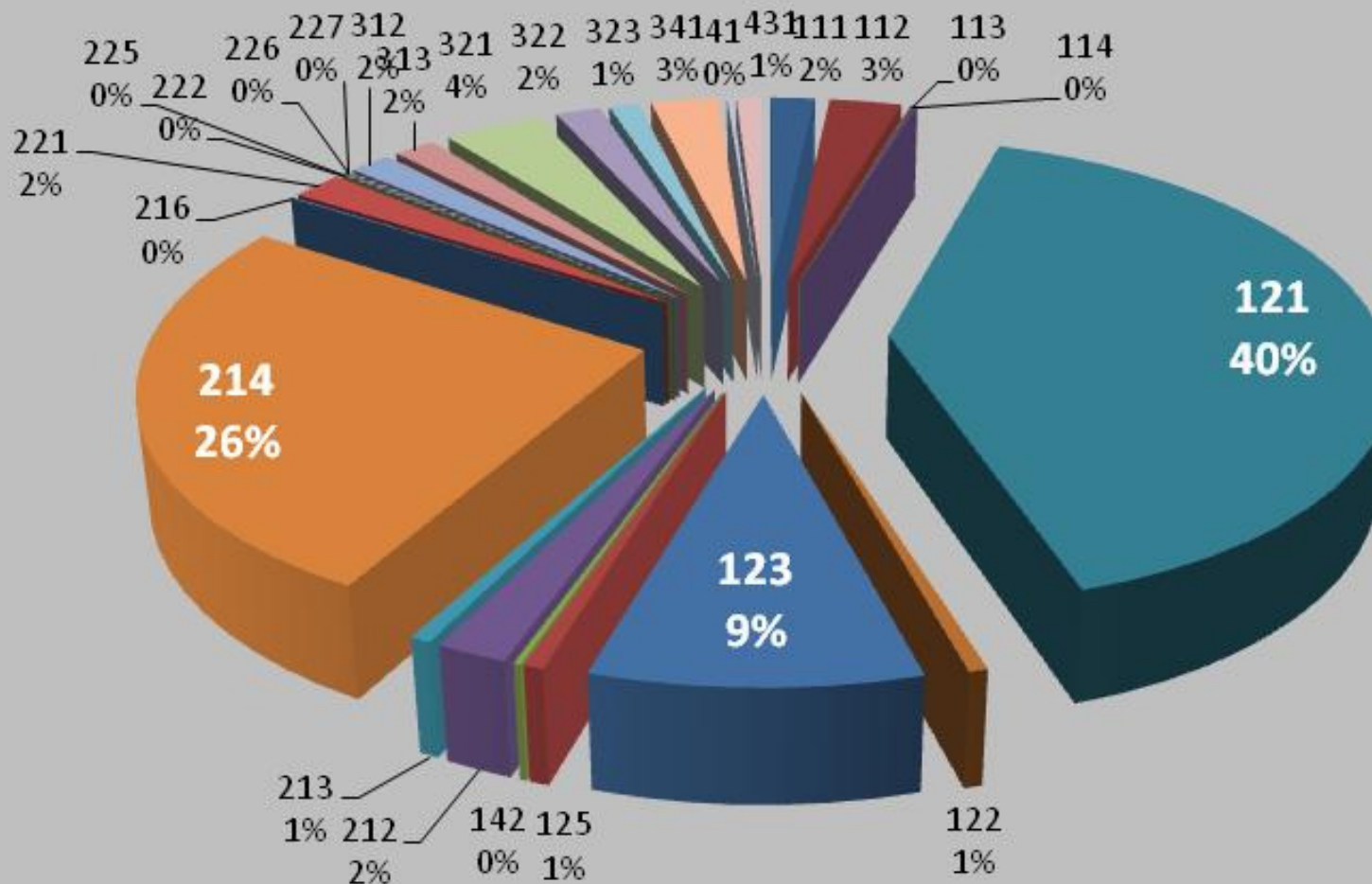
Programszintű megállapítások – 3.

JÓVÁHAGYOTT TÁMOGATÁSI ÖSSZEGET MEGOSZLÁSA CÉGFORMA SZERINT
PROGRAM SZINTEN

Programszintű megállapítások – 4.

ÚMVP intézkedések kötelezettségvállalása

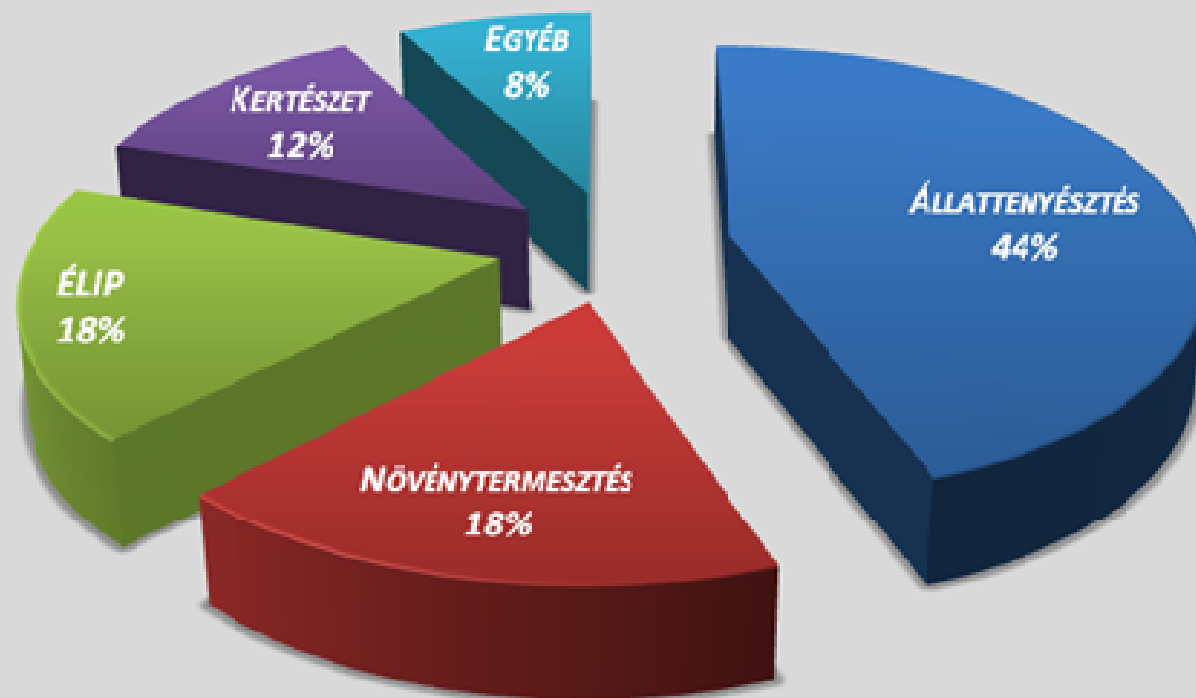
Programszintű megállapítások – 5.

	A nyertesek 5%-a által elnyert támogatás aránya	...értéke	az 5% számszerűen (db.)
ÚMVP	66%	580 Mrd Ft.	4 622
I.tengely	69%	335 mrd Ft.	2 185
121	60%	213 mrd Ft.	709
II. tengely	55%	150 mrd Ft.	2 146
AKG	52%	118 mrd Ft.	689
III. tengely	16%	17,6 mrd Ft.	265
IV. tengely	36%	3,8 mrd Ft.	27

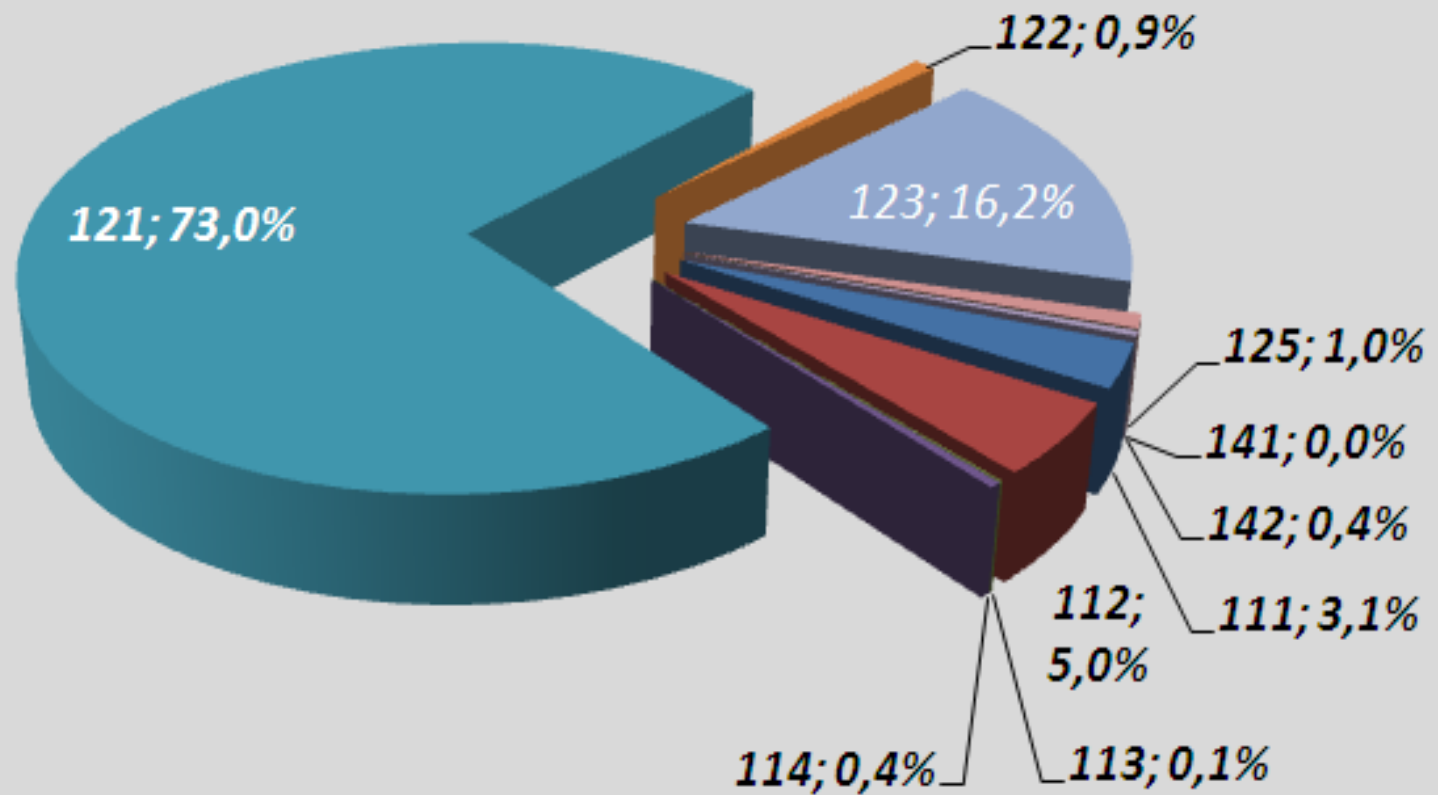
I. tengely intézkedései

- **Cél:** versenyképesség és szerkezetátalakítás
- **Eszköz:** humán és fizikai tőke fejlesztése
- Az **ÚMVP** források **53%**-át jelenti
- A megítélt **támogatások 89%**-át a 121 és 123. intézkedések adják
- A megítélt támogatások **44%-a állattenyésztésre**
- Kirívó **koncentráció:** a támogatottak **5%-a** kapta a pénzek **69%-át!**

I. TENGELYBEN MEGÍTÉLT TÁMOGATÁSOK ÁGAZAT SZERINTI MEGOSZLÁSA

**AZ I. TENGELYBEN MEGÍTÉLT TÁMOGATÁSOK MEGOSZTLÁSA
INTÉZKEDÉSENKÉNT**

I. tengely intézkedései - hatáselemzés

- Nyertes mezőgazdasági üzemek számára megítélt 355 mrd Ft legfeljebb **46,15 mrd Ft gazdasági növekedést** (nettó hozzáadott érték) generál évente;
- Az intézkedések **nagymértékben** hozzájárulnak az üzemek **korszerűsítéséhez** *(a tengely forrásainak kétharmada a 121-es intézkedésre irányult)*
- **Korlátozott** mértékben járulnak hozzá a **szerkezetátalakításhoz** *(ÁTK források 24%-a irányult csak bővítésre, kertészet, erdőgazdálkodás alacsony támogatási hányaddal);*
- A támogatott projektek hatásaként várhatóan **5097 fő létszámleépítés** valósul meg;
- A **munkaerő-termelékenység** – a létszámleépítések hatására – várhatóan **növekedni** fog;

I. tengely intézkedései - hatáselemzés

- Várhatóan **semleges** hatású a magas minőségű és **értéknövelt** termékek **arányának növelésére**;
- **Nem** segítette elő az **innovációt**: már meglévő berendezések, technológiák támogatása (*Gépkatalógus!*), innováció, K+F nem volt szempont az intézkedéseknél (*kivéve: ÉLIP, nyersszesz jogcímek*);
- Pontszerű fejlesztések valósultak meg – **nincs** releváns **MTÉT** hatás;
- **Vízminőség** javító hatású várhatóan az **ÁTK** jogcím;
- **Éghajlatváltozásra** pozitív hatást várhatóan az **ÁTK** jogcím gyakorol.

I. tengely kiemelt intézkedései – 1.

Önálló, építéssel nem járó gépek, technológiai berendezések beszerzése (121)

- Elsődleges cél: üzemek korszerűsítése, **gépállomány** korszerűsítésének, energiafogyasztásának és környezetterhelésének **javítása** – *versenyképesség* növelése;
- **7256** kedvezményezett összesen **76,7 mrd Ft**-nyi megítélt támogatást „vitt el”, egyenlőtlen megoszlásban:
  - Alsó kvartilis 8,5%, a felső kvartilis 51,8%-os részaránya a lekötésben (SFH összegek alapján képzett gazdaságméret megoszlás alapján);
  - A kedvezményezettek többsége **szántóföldi növénytermesztéssel** foglalkozik, **traktort** és **betakarítógépet** vásárolt a támogatásból.
- **Pozitív technológiai, energiahatékonysági hatás** – **negatív foglalkoztatási hatás** (3211 fős létszámleépítés várható!);
- Vélelmezhetően pozitív hatás a **klímaváltozásra** (*emisszió csökkenés*);
- Várhatóan **pozitív jövedelmezőségi hatás** (*FADN tesztüzemek ökonometriai vizsgálata alapján*);

I. tengely kiemelt intézkedései – 2.

Állattartó telepek korszerűsítése (121)

- Elsődleges cél: környezetterhelés csökkentése, **műszaki, állategészségügyi** színvonal javítása;
- 1348 kedvezményezett, összesen 212 Mrd Ft megítélt támogatás. **Nagyfokú koncentráció:**
  - SFH érték alapján képzett legfelső decilis a megítélt támogatások 48,3%-át (ÁTK I.) és 53,9%-át (ÁTK II.) vitte el!
- A jogcím **hozzájárult** az ágazat **technológia-fejlesztéséhez**;
- Várhatóan **pozitív jövedelmezőségi** hatás (*FADN tesztüzemek ökonometriai vizsgálata és OPTEN Mérlegtár adatainak kontrollcsoportos vizsgálata alapján*);
- Foglalkoztatási hatás: **várhatóan létszámleépítés** (*a támogatási kérelmekben 2318 fős leépítés szerepel*);
- Várhatóan **sok kedvezményezett lemond** a támogatásról (*kifutnak a megvalósítási időből, 28-60 Mrd Ft forrás felszabadul*).

I. tengely kiemelt intézkedései – 3.

Mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknövelése (123)

- Elsődleges **cél**: mezőgazdasági termékek értéknövelése;
- Két jogcím: ÉLIP és „nyerszesz”;
- **ÉLIP** jogcím:
  - A Program szerint kiemelten támogatandó a feldolgozóipar néhány ágazata (hús- és baromfifeldolgozás, tejfeldolgozás, malomipar, keveréktakarmány, gyümölcs- és zöldségtermelés, bortermelés) – a támogatott kérelmek 39%-a a **borágazatból** származott, a hús- és tejipar rendre 14 és 11%-os arányt képviselt!
  - **Releváns** (termékek feldolgozottságának növelése kiemelt prioritás), **nem** volt kimutatható **jövedelmi hatás** (a fejlesztések az értékelés ideje előtt fejeződtek be jellemzően!), míg **negatív foglalkoztatási hatás** volt tapasztalható;
  - A kérelmezők **80%-a** már az **AVOP-ban** is részesült támogatásban ;
  - Rendkívül **lassú ügyintézés**: támogatási kérelmek elbírálása átlagosan 206 naptári napot, míg a kifizetési kérelmeké 93 naptári napot vett igénybe.

I. tengely kiemelt intézkedései – 4.

Fiatal mezőgazdasági termelők számára nyújtott támogatások (112)

- Elsődleges cél: **korszerkezet javítása** (*hasonlóan a mezőgazdasági termelők gazdaságátadása intézkedéshez*);
- **Népszerű** intézkedés: az első körben a kérelmezők 58%-a, második körben 14%-a nyert támogatást, összesen 2373 fő kedvezményezettel és 24,5 mrd Ft megítélt támogatással;
- Jellemzően a **növénytermesztési** ágazat és sok **méhészet** kapott támogatást (*más állattartó beruházásra kevésnek bizonyult az elnyerhető támogatási összeg*);
- Érdemi **korszerkezet-javulást nem hozott** (*bár a kedvezményezettek 97%-a 40 év alatti – 2372 fő*);
- Vélelmezhető volt sok esetben a **névleges gazdaságátadás** – gyengítette az intézkedés hatását;
- Rendkívül **lassú** elbírálási idő (*217 naptári nap!*).

II. tengely intézkedései

- **Cél:** a vidéki környezet javítása
- **Eszköz:** a mezőgazdasági és erdőgazdálkodási (föld)területek fenntartható használatának támogatása
- Az **ÚMVP** források **29%-át** jelenti
- A tengelyben megítélt **támogatások 85%-át** a 214. intézkedés (AKG támogatások) adja

II. tengely intézkedései - hatáselemzés

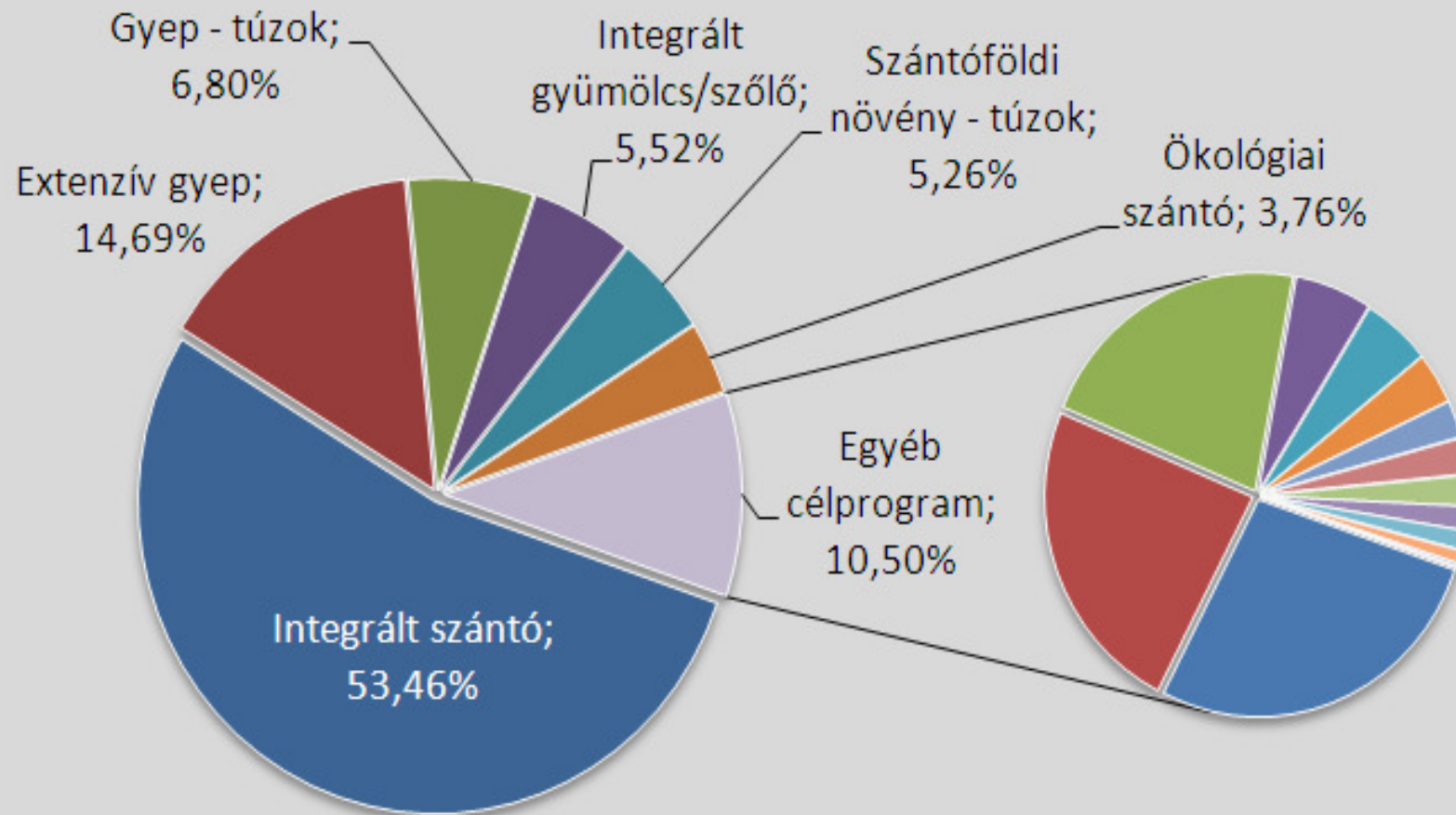
- A tengely kompenzációs támogatásainak **gazdasági** jellegű **hatásai** (*gazdasági növekedés*) egyelőre **nem értékelhetők**;
- **Foglalkoztatási és munkaerő-termelékenységi** szempontból az intézkedések nem relevánsak (*ilyen célok nem is voltak!*);
- **Biológiai sokféleségre** a Natura 2000, NTB, AKG (*kiemelten a zonális célprogramok!*), MGTE jogcímek várhatóan **pozitívan** hatottak;
- **Pozitív** hatás az **MTÉT** területekre: AKG programba bevont MTÉT területek nagysága megkétszereződött az előző programozási időszakhoz képest;
- **Vízminőségre pozitív** hatású várhatóan az AKG intézkedés (*ökológiai gazdálkodás célprogram*) és az MGTE intézkedés (*vízvisszatartó képesség növelése*);
- **Éghajlatváltozásra** várhatóan **enyhe pozitív** hatású a Program: AKG gyeplépcső célprogramok hatása hibahatáron belüli, MGTE jogcím szénmegkötési potenciálja jelentős.

II. tengely kiemelt intézkedése - AKG

- Elsődleges cél: **környezeti állapot, természeti értékek megőrzése, javítása;**
- **21 célprogram** (9 horizontális, 12 zonális), **1 151 100 ha** lefedésével, összesen 282,3 mrd Ft megítélt támogatással. Jelentősebb koncentráció, mint az NVT-ben:
  - 40%-al több forrás, mint az NVT;
  - 12%-al kevesebb lefedett terület, mint az NVT;
  - 32%-al kevesebb kedvezményezett gazdálkodó, mint az NVT;
- **Legjelentősebb** célprogram az **Integrált szántó**: 615 328 ha lefedésével (25,5 mrd Ft/év támogatás);
- **Ökológiai szántóföldi** célprogramban támogatott terület **40%-al** nőtt, az **MTÉT** támogatott terület majdnem **duplájára nőtt** az NVT időszakhoz képest.

AKG CÉLPROGRAMOK TERÜLETI MEGOSZLÁSA

II. tengely kiemelt intézkedése - AKG

- **Ökológiai célprogramban** az ökológiai gazdálkodásba bevont területek **60%-a** vett részt. (Az ökológiai gazdálkodásba bevont területek aránya rendkívül **alacsony**: 3,32% - 2009-ben, szemben: Szlovákia – 7,51%, Csehország – 9,38%.);
- A **szerkezetváltást** (művelési ág konverziót) támogató programok aránya **nagyon alacsony**;
- Az ÚMVP – a kiegyensúlyozatlan célprogram-szerkezet miatt – **kevésbé szolgálta** a program **alapvető céljait** (tájhasználat-váltás, extenzifikáció, természetvédelmi célok), mint a NAKP;
- Az **Integrált szántó** célprogram **nem** jelentett valós **korlátozást** (ezzel szemben a zonális célprogramok igen!), így korlátozott hatás várható a víz-, talajminőségre és a biodiverzításra. Az **Integrált célprogramot** a gazdák döntően **csak** a plusz **bevételei** forrás miatt vállalják;
- Vesztesek voltak a „**vizes területek**“:
  - Többnyire nem támogatható területeken helyezkedtek el;
  - Lehatárolásuk nehézkes.

II. tengely kiemelt intézkedése - AKG

- A **célprogramok „versenyeztek”** egymással, mely az integrált szántónak kedvezett. *(Ok: az elnyerhető támogatási összeg csak a jövedelem-kiesést vette figyelembe, a környezeti pozitív externális hatásokat nem.)*
- **Eljárásrendi és szervezési problémák:**
  - A támogatási logika és az előírásrendszer elfedte a valós célokat: a gazdálkodók pusztán bevétel-költség logika mentén döntöttek a „portfólióról”;
  - A helyszíni ellenőrzés során a mérlegelés lehetősége csekély a természetvédelmi szempontoknál (pl.: biodiverzitás miatt értékes területek felszámolása – mezsgyék, időszakos vizes területek stb.).
- **Jelentős koncentráció:** a támogatottak 5%-a kapta a támogatások 52%-át!
(Az intézkedés a nagygazdálkodóknak kedvezett.)

Az értékelők javaslatairól

- ÚMVP források már korlátozottak (*a keret 75-80%-a lekötve 2010.06.30-ig*), ezért **kiemelt** feladat a 2014-2020-as programozási időszakra való **felkészülés**:
  - **Monitoring** funkciók megerősítése;
  - További **értékelési** projektek elindítása;
  - **Próba projektek** az új támogatási logika mentén;
  - Az ÚMFT (ÚSZT) vidékfejlesztésre felhasználható forrásainak **becsatornázása**.
- Az ÚMVP meglévő forrásainak allokációja során **elsőbbiséget** kell élvezzenek:
  - a piaci keresletre építő;
  - ökológiai gazdálkodást támogató;
  - értéklánc mentén kialakuló integrációt preferáló;
  - munka intenzív tevékenységeket támogató;
  - termelési szerkezetváltást ösztönző;
  - korszerkezet-váltást ösztönző;
  - komplex projektek.
- A szakértői mérlegelés lehetőségét javasolt megteremteni (főleg a gazdaságfejlesztési, környezet-, természetvédelmi céloknál).

Köszönöm megtisztelő
figyelmüket!

Saad Tamás
saad.tamas@aam.hu

